

ÚVOD

Předložená syntéza navazuje na mou dosavadní práci, na monografii „Maďarská reformovaná inteligence v českém obrození“ (Praha 1962) a „Josef Dobrovský als Hungarist und Finno-Ugrist“ (Brno 1967) i na další studie k této problematice, avšak na rozdíl od těchto dílčích pohledů je pokusem o syntetické zpracování česko-maďarských kulturních vztahů od osvícenství do roku 1848. Podávám tu přehled základních pramenů a literatury k této problematice, srovnání českého a maďarského vývoje za osvícenství i klíčových osobností jejich vztahů před rokem 1830 Josefa Dobrovského a Ference Kazinczyho, a nastiňuji tu i rozsáhlý přehled česko-maďarských vztahů v tzv. době reformní, jak je označována v maďarské historiografii či v době předbřeznové, jak je běžnější u nás. Zcela nově tu zaměřuji pozornost na česko-maďarské literární vztahy tohoto období i některé významné osobnosti těchto vztahů z obou stran (František Palacký, Karel Havlíček Borovský, Ferenc Toldy aj.) a zvláštní důraz kladu i na osobnosti veřejně politické, např. na vztah vůdčího představitele maďarských reformů Istvána Széchényiho k českým zemím i recepci jeho reformních děl u nás či na dosud opomíjenou osobnost pána hradu Buchlova i zámku v Buchlovicích Zikmunda Berchtolda a jeho vztah k Maďarům. Poněkud stranou zůstalo působení českých hudebních a divadelních umělců v Uhrách na přelomu 18. a 19. století, jež hodlám zpracovat ve zvláštní monografii a věnoval jsem mu do této doby již řadu studií (Slovanský přehled 1969, Opus musicum 1981, Színháztudományi Szemle 1991 aj.).

Při zpracování užívám srovnávací metody geneticko-typologické, vycházím z rozhodující role přijímajícího prostředí i z širšího kontextu středoevropského, v jehož rámci se rozvíjely i česko-maďarské kulturní vztahy od osvícenství do roku 1848 jako určité specifikum v rámci našeho širšího začlenění do německé duchovní oblasti i západoevropské kulturní zóny, s níž nás pojilo osvícenství a Velká francouzská revoluce,

stejně tak jako širší evropská křesťanská orientace malých středoevropských národů a jejich úsilí o vymanění z jednostranného německého vlivu. Osobitost národních kultur Čechů, Maďarů, Slovinců aj. se utvářela bezesporu ve stínu Vídně a čerpala v mnohém z jejích duchovních podnětů, ale vyrůstala také z vlastních osobitých kořenů a opírala se o vzájemné historické vazby a zkušenosti malých středoevropských národů.

V závěru tohoto stručného úvodu bych chtěl poděkovat svým dnes již zemřelým učitelům profesorům Masarykovy univerzity Josefu Macůrkovi a Franku Wollmanovi za základní metodologickou přípravu k tomuto úkolu, který vždy iniciativně a s plodnou vědeckou podporou sledovali také můj pražský učitel univ. prof. PhDr. Petr Rákos, DrSc. a moji maďarští přátelé, kde by se poděkování týkalo velkého množství osob; za všechny uvedu alespoň ty, kteří bezprostředně pracovali či pracují v oblasti studia česko-maďarských nebo maďarsko-slovenských kulturních vztahů od poloviny 18. století do roku 1848 — zesnulého László Sziklaye, Istvána Frieda a Istvána Käfera. Tato práce by nevznikla ani bez porozumění mé ženy Hany a mého pracoviště na filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně.

Richard Pražák